

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(ДДТУ)

С. І. Тарасенко

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

Навчальний посібник

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

**Кам'янське
«ДДТУ»
2018**

УДК 658.15; 338.512

Т 89

Рецензенти:

М. М. Новікова — доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова;

О. В. Каховська — доктор економічних наук, професор кафедри економіки та регіональної економічної політики Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України;

О. В. Гончаренко — доктор економічних наук, професор кафедри економічної теорії та економіки сільського господарства Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (лист №1/11-14362 від 08.11.2016 р.)

Тарасенко С. І.

Т 89 Управління витратами : навч. посібник / С. І. Тарасенко. — Кам'янське : ДДТУ, 2018. — 305 с.

ISBN 978-966-175-169-8

Навчальний посібник містить детальну характеристику витрат як об'єкту управління, факторів, що на них впливають, та місць виникнення витрат. Охарактеризоване нормативне та методичне забезпечення процесів формування витрат. Розкрито зміст методів та функцій управління витратами, інструменти та проблеми стратегічного управління ними. Розглянуто особливості формування та управління витратами в різних галузях та засоби оцінки їх ефективності.

Рекомендований студентам вищих навчальних закладів економічних спеціальностей усіх форм навчання, аспірантам, викладачам, економістам, фінансистам, менеджерам, а також усім, хто цікавиться питаннями управління витратами.

УДК 658.15; 338.512

© С. І. Тарасенко, 2018

© ДДТУ, 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	7
Тема 1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ	10
1.1. Поняття та економічна сутність витрат	10
1.2. Сутність та призначення класифікації витрат	13
1.3. Класифікація витрат для цілей розрахунку собівартості та фінансових результатів	15
1.4. Класифікація витрат для цілей прийняття управлінських рішень	19
1.5. Класифікація витрат для цілей контролю та регулювання	23
1.6. Структура витрат	26
<i>Контрольні питання</i>	28
Тема 2. ФАКТОРИ, ЩО ВИЗНАЧАЮТЬ ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВА	30
2.1. Поняття факторів, що впливають на витрати, та їх класифікація	30
2.2. Методи оцінки впливу факторів на показники витрат	33
2.3. Методи побудови функції залежності витрат від фактору обсягу виробництва	37
<i>Контрольні питання</i>	41
Тема 3. ПОВЕДІНКА ВИТРАТ НА РІЗНИХ ЧАСОВИХ ІНТЕРВАЛАХ	42
3.1. Поняття технологічно й економічно ефективного способу виробництва	42
3.2. Поведінка витрат в короткостроковому періоді	44
3.3. Поведінка витрат на тривалих інтервалах часу	49
<i>Контрольні питання</i>	53

Тема 4. ВИКОРИСТАННЯ ПОКАЗНИКІВ ВИТРАТ У ПРИЙНЯТТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	54
4.1. Призначення показників витрат та їх класифікація	54
4.2. Характеристика основних показників витрат	57
4.3. Використання показників витрат як критеріїв у прийнятті рішень	59
<i>Контрольні питання .....</i>	<i>72</i>
Тема 5. НОРМАТИВНА БАЗА ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА	73
5.1. Нормативне господарство підприємства та принципи його формування.....	73
5.2. Формування норм витрати сировини і матеріалів.....	76
5.3. Методи нормування паливно-енергетичних ресурсів.....	80
5.4. Нормування витрат праці та заробітної плати	81
5.5. Норми і нормативи використання засобів праці.....	87
<i>Контрольні питання.....</i>	<i>91</i>
Тема 6. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА	93
6.1. Основні принципи калькулювання собівартості.....	93
6.2. Нормативний метод калькулювання собівартості.....	96
6.3. Методи розподілу витрат у комплексному виробництві....	102
6.4. Методи обліку витрат на виробництво	104
<i>Контрольні питання.....</i>	<i>108</i>
Тема 7. РОЗРАХУНОК ВИТРАТ ЗА СИСТЕМАМИ СТАНДАРТ-КОСТ ТА ДИРЕКТ-КОСТИНГ	109
7.1. Сутність та призначення управлінського обліку	109
7.2. Система стандарт-кост: сутність та умови реалізації.....	116
7.3. Калькулювання обмеженої собівартості (директ-костинг).....	122
<i>Контрольні питання .....</i>	<i>128</i>
Тема 8. ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ ЗА МІСЦЯМИ ВИНИКНЕННЯ ТА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ...	129
8.1. Поняття місць виникнення витрат.....	129

8.2. Центри відповідальності та їх види.....	130
8.3. Принципи виділення центрів відповідальності.....	134
<i>Контрольні питання</i>	139
Тема 9. МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ.....	140
9.1. Сутність та завдання управління витратами	140
9.2. Основні принципи управління витратами	141
9.3. Характеристика методів, що використовуються в управлінні витратами	144
<i>Контрольні питання</i>	158
Тема 10. ФУНКЦІЇ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ.....	159
10.1. Загальна характеристика функцій управління витратами.....	159
10.2. Планування в системі функцій управління витратами ...	163
10.3. Облік в системі управління витратами	171
10.4. Аналіз як функція менеджменту витрат	174
10.5. Контроль витрат та його види.....	179
10.6. Стимулювання економії витрат	182
<i>Контрольні питання</i>	184
Тема 11. ФУНКЦІОНАЛЬНО-ВАРТІСНИЙ АНАЛІЗ ПРОЦЕСІВ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ.....	186
11.1. Сутність функціонально-вартісного аналізу витрат.....	186
11.2. Дворівневий та багаторівневий підходи у ФВА	190
11.3. Переваги та недоліки функціонально-вартісного аналізу	194
11.4. Управління на основі функціонально-вартісного аналізу.....	197
<i>Контрольні питання</i>	199
Тема 12. ВИТРАТИ НА УПРАВЛІННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ....	201
12.1. Витрати на управління: зміст та склад.....	201
12.2. Особливості формування та розподілу витрат на управління.....	203
12.3. Оптимізація витрат на управління.....	211

12.4. Ефективність витрат на управління.....	215
<i>Контрольні питання</i>	219
Тема 13. СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ	221
13.1. Сутність стратегічного управління витратами.....	221
13.2. Основні інструменти стратегічного управління витратами	223
13.3. Умови, переваги, наслідки та проблеми стратегічного управління витратами	238
<i>Контрольні питання</i>	241
Тема 14. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ У ГАЛУЗЯХ	242
14.1. Галузеві особливості металургії та їх вплив на формування витрат	242
14.2. Особливості формування витрат у машинобудуванні	250
14.3. Особливості формування витрат у хімічній промисловості.....	255
14.4. Особливості управління витратами у будівництві.....	260
14.5. Особливості формування витрат у житлово-комунальному господарстві	266
14.6. Особливості формування витрат у сільському господарстві.....	273
<i>Контрольні питання</i>	282
Тема 15. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ	284
15.1. Резерви зниження витрат та розрахунок економії від їх використання.....	284
15.2. Організаційні аспекти ефективного управління витратами	288
15.3. Показники ефективності формування витрат	232
<i>Контрольні питання</i>	297
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	298

ВСТУП

Через обмеженість всіх видів ресурсів виробництво без витрат взагалі неможливо. У процесах виробництва й доведення продукції до споживача застосовуються сотні різних матеріалів, комплектувальних виробів, використовуються різні види устаткування й інструменту, провадиться велика кількість різноманітних операцій. В результаті формуються витрати підприємства, пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції.

Управління витратами виступає однією з найважливіших конкретних функцій менеджменту. Формування ефективної системи управління витратами та впровадження в управлінську практику відповідного сучасного інструментарію є необхідною вимогою для забезпечення високої конкурентоспроможності підприємств.

Особливо актуально проблема управління витратами стоїть перед вітчизняними підприємствами, які нині перебувають на етапі пошуку раціональних організаційних форм і методів менеджменту з урахуванням міжнародних вимог і правил, що підвищує вимоги до кваліфікації фахівців економічного профілю та керівників. Саме вони повинні формувати систему управління витратами на підприємстві, опрацьовувати методичну базу планування, обліку витрат, калькулювання собівартості продукції, обґрунтовувати заходи щодо раціонального використання ресурсів та їх економії, вміти обґрунтовувати та реалізовувати ефективні управлінські рішення, спираючись на показники витрат.

Управління витратами являє собою процес планомірного, цілеспрямованого впливу на фактори й умови формування витрат з метою зниження їхньої величини до оптимального рівня. При цьому витрати є складним для управління об'єктом, який має ряд особливостей, зокрема:

— динамізм, що пояснюється постійними змінами факторів, які визначають рівень витрат;

— різноманітність (прийоми та методи в управлінні, класифікація, можливості впливу, віднесення на підрозділи та види діяльності);

— труднощі виміру, обліку та оцінки;

— складність та суперечливість впливу витрат на економічний результат.

Знання цих особливостей є запорукою ефективної організації процесів управління витратами в організації. Відповідно, формування професійних компетентностей щодо володіння методами і засобами управління витратами підприємства та цілісного уявлення про систему управління поточними витратами на рівні підприємства та його структурних підрозділів у майбутніх фахівців з економіки та менеджменту є важливим завданням в системі їх підготовки.

Мета посібника полягає у наданні допомоги здобувачам вищої освіти, які вивчають дисципліну «Управління витратами», а також широкому загалу учасників підприємницької діяльності в оволодінні основами управління витратами суб'єктів господарювання, орієнтуванні у ситуаціях і проблемах, які пов'язані з формуванням витрат, реалізації можливостей впливу на фактори, що визначають витрати підприємств різної галузевої належності.

Завданнями дисципліни «Управління витратами» визначені наступні:

— формування цілісної системи знань щодо сутності та видів витрат як об'єкту управління, законодавчого, нормативного та методичного забезпечення реалізації функцій управління витратами;

— засвоєння сучасного арсеналу методів управління витратами та особливостей їх застосування в умовах вітчизняних підприємств;

- обґрунтування можливостей використання показників витрат в системі обґрунтування управлінських рішень;
- визначення особливостей формування та управління витратами в окремих галузях.

Теоретичною і методологічною основою курсу є сучасна економічна теорія, законодавчі та нормативні акти України з економічних питань, спеціальна література з проблем поточних витрат підприємств на виробництво і реалізацію продукції.

Представлений навчальний посібник містить теоретичні засади управління витратами, а логіка його побудови підпорядкована меті та завданням викладання курсу. Матеріал викладено з урахуванням сучасних умов господарювання, змін чинних законодавчих та інструктивних актів України.

Викладений у посібнику матеріал спирається на сучасний вітчизняний та міжнародний досвід реалізації процесів управління формуванням витрат на підприємстві. Посібник містить детальну характеристику витрат як об'єкту управління, факторів, що на них впливають, місць виникнення витрат. Охарактеризовано нормативне та методичне забезпечення процесів формування витрат. Розкрито сутність управління витратами, методи та функції управління ними, зміст стратегічного управління витратами. Розглянуто особливості управління витратами в різних галузях та засоби оцінки ефективності управління. Значну увагу приділено питанням використання показників витрат при обґрунтуванні управлінських рішень, оптимізації витрат на управління.

Кожен з розділів посібника містить контрольні питання, які можуть бути використані в процесі вивчення та засвоєння викладеного матеріалу здобувачами, а також викладачами при підготовці практичних занять.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *Ансофф И.* Новая корпоративная стратегия / И. Ансофф. — СПб. : ПитерКом, 1999. — 416 с. — (Сер. «Теория и практика менеджмента»).
2. *Артюшок К. А.* Облік та аудит адміністративних витрат суб'єкта: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец 08.06.04 / К. А. Артюшок; Держ. акад. статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. — К., 2005. — 20 с.
3. *Бондарь Н. П.* Эффективное управление фирмой: современная теория и практика / Н. П. Бондарь, О. В. Васюхин, А. А. Голубев, В. И. Подлесных. — СПб. : Бизнес-пресса, 1999. — 416 с.
4. *Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV, із змінами і доповненнями (Редакція станом на 01.01.2017).* — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://docs.dtkk.ua/doc/1011.26.0>
5. *Грещак М. Г.* Управління витратами : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / М. Г. Грещак, О. С. Коцюба. — К. : КНЕУ, 2002. — 131 с.
6. *Давидович І. Є.* Управління витратами : навч. посіб. / І. Є. Давидович. — К. : Центр учбової літератури, 2008. — 320 с.
7. *Давидюк Т. В.* Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції у вітчизняних нормативних актах: напрями удосконалення. / Т. В. Давидюк // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. — 2016. — № 1 (23). — С. 6—13. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://economics.opu.ua/files/archive/2016/No1/6.pdf>
8. *Дем'яненко С. І.* Менеджмент виробничих витрат у сільському господарстві / С. І. Дем'яненко. — К. : КНЕУ, 1998. — 264 с.
9. *Долан Э. Дж.* Рынок: Микроэкономическая модель / Э. Дж. Долан, Д. Линдсей: пер. с англ. В. Лукашевича и др. — СПб., 1992. — 496 с.

10. Друри К. Управленческий и производственный учет : учебный комплекс для студентов вузов / Колин Друри; пер. с англ. В. Н. Егорова. — 6-е изд. — М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2007. — 1423 с.
11. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV, із змінами і доповненнями (Редакція станом на 01.01.2017). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
12. Заруднев А. И. Управление затратами хозяйствующего субъекта / А. И. Заруднев, Г. С. Мерзликина. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.cis2000.ru/Budgeting/receivablesru.shtml>
13. Іванюта П. В. Внутрішньогосподарський (управлінський) облік у виробничих підрозділах сільськогосподарських господарюючих суб'єктів : навч. посібник / П. В. Іванюта, З. М. Левченко. — К. : Центр навч. літератури, 2006. — 362 с.
14. Іванюта П. В. Управління ресурсами і витратами : навч. посіб. / П. В. Іванюта, О. П. Лугівська; за ред. д.е.н., проф. С. М. Іванюти. — К. : Центр навчальної літератури, 2009. — 320 с.
15. Калькуляция себестоимости в промышленности / Под ред. А. Ш. Маргулиса. — М. : Финансы и статистика, 1980. — 288 с.
16. Калькуляция себестоимости продукции в промышленности / Под ред. В. А. Белобородовой. — М. : Финансы и статистика, 2013. — 163 с.
17. Каменицер С. Е. Анализ эффективности затрат на управление в производственно-хозяйственных организациях / С. Е. Каменицер. — М. : Финансы и статистика, 1981. — 238 с.
18. Карпунин М. Г. Жизненный цикл и эффективность машин / М. Г. Карпунин, Я. Г. Любинецкий, Б. И. Майданчик. — М. : Машиностроение, 1989. — 312 с.

19. *Клышкань А. Г.* Управленческий учет : курс лекций по программе «Финансы» ИМБТ при БГУ / А. Г. Клышкань. — Б. : ИМиБТ БГУ, 2009.
20. *Козаченко Г. В.* Управління затратами підприємства : монографія / Г. В. Козаченко, Ю. С. Погорелов, Л. Ю. Хлап'юнов, Г. А. Макухін. — К. : Вид-во «Лібра», 2007. — 320 с.
21. *Контролінг* : навч. посіб. / Г. О. Швиданенко, В. В. Лаврененко, О. Г. Дерев'яно, Л. М. Приходько. — К. : КНЕУ, 2008. — 264 с.
22. *Контролінг* как инструмент управления предприятием / [Е. А. Ананькина, С. В. Данилочкин, Н. Г. Данилочкина и др.]; Под ред. Н. Г. Данилочкиной. — М. : Аудит, ЮНИТИ, 1998. — 279 с.
23. *Котляров С. А.* Управление затратами / С. А. Котляров. — СПб. : Питер, 2001. — 160 с.
24. *Кузьмін О. Є.* Управління витратами на підприємства : навч. посібник / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник, У. І. Когут. — Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. — 244 с.
25. *Кулинич М. Б.* Взаємозв'язок методів калькулювання і методів обліку витрат у вітчизняній і міжнародній обліковій практиці / М. Б. Кулинич, В. В. Фреюк // АГРОСВІТ. — 2014. — № 7. — С. 63—68.
26. *Кэмпбелл Р. Макконнелл.* Экономикс : Принципы, проблемы и политика. В 2 т. / Кэмпбелл Р. Макконнелл, Стенли Л. Брю; Пер. с англ. — Т. 2. — Баку, 1992.
27. *Любинецкий Я. Г.* Анализ затрат на создание, производство и эксплуатацию изделий / Я. Г. Любинецкий. — М. : Машиностроение, 1991. — 208 с.
28. *Майталь Ш.* Экономика для менеджеров: 10 важных инструментов для руководителей / Ш. Майталь; Пер. с англ. — М. : Дело, 1996. — 416 с.
29. *Маршалл А.* Принципы экономической науки. В 4-х т. / А. Маршалл; Пер. с англ. — Т. 2 — М. : «Прогресс», 1993.

30. *Мескон М. Х.* Основы менеджмента / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедуори; пер. с англ. — М. : Дело, 2000. — 704 с.
31. *Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств (наказ Міністерства аграрної політики України № 132 від 18.05.2001 р.)* — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>
32. *Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості робіт (послуг) на підприємствах і в організаціях житлово-комунального господарства (наказ Держбуду України № 47 від 06.03.2002 р.)* — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>
33. *Методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування у торговельній діяльності (наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України № 145 від 22.05.2002 р.)* — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>
34. *Методичні рекомендації з формування собівартості будівельно-монтажних робіт (наказ Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики України № 573 від 31.12.2010 р.)* — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>
35. *Методичні рекомендації з формування собівартості перевезень (робіт, послуг) на транспорті (наказ Міністерства транспорту України № 65 від 05.02.2001 р.)* — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>
36. *Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості (наказ Міністерства промислової політики України № 373 від 09.07.2007 р.)* — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>
37. *Молчанов С. С.* Затраты: учет и снижение за 14 дней. Экспресс-курс / С. С. Молчанов. — Х. : Фактор, 2011. — 496 с.

38. *Менар К.* Экономика организаций / Клод Менар; пер. с франц. под ред А. Г. Худокормова. — М. : Инфра-М, 1996. — 160 с.
39. *Николаева С. А.* Особенности учета затрат в условиях рынка: система «директ-костинг» — теория и практика / С. А. Николаева. — М. : Финансы и статистика, 1993. — 128 с.
40. *О'Шоннесси Дж.* Принципы организации управления фирмой / Дж. О'Шоннесси. — М. : Пресс, 1999. — 296 с.
41. *Панков В. А.* Контролінг і бюджетування фінансово-господарської діяльності підприємства : навч. посібник / В. А. Панков, С. Я. Єлецьких, Н. М. Михайличенко. — К. : Центр учбової літератури, 2007. — 112 с.
42. *Партин Г. О.* Управлінський облік : навч. посібник / Г. О. Партин, А. Г. Загородній. — К. : Знання, 2007. — 303 с.
43. *Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI, із змінами і доповненнями станом на 01.01.2017 року : (відповідає офіційному текстові).* — Київ : Правова єдність, 2017. — 480 с.
44. *Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318., зі змінами і доповненнями.* — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.liga.net.>, <http://zakon4.rada.gov.ua>
45. *Пригожин А. И.* Методы развития организаций / А. И. Пригожин. — М. : МЦФЭР, 2003. (Приложение к журналу «Консультант». — 2003. — № 9).
46. *Пушкар М. С.* Контролінг — інформаційна підсистема стратегічного менеджменту : монографія / М. С. Пушкар, Р. М. Пушкар. — Тернопіль : Карт-бланш, 2004. — 370 с.
47. *Савицька Г. В.* Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посібник / Г. В. Савицька. — 2-ге вид., випр. і доп. — К. : Знання, 2005. — 662 с. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://pidruchniki.ws>

48. Саймон Г. А. Менеджмент в организациях / Г. Саймон, Д. Смитбург, В. Томпсон; сокр. пер. с англ. под. общ. ред. ак. А. М. Емельянова. — М. : РАГС, «Экономика», 1995.
49. Самуэльсон П. Экономика : учеб. пособие / П. Самуэльсон, Э. Нордхаус, Д. Вильям; пер. с англ. — 16-е изд. — М. : Изд. дом «Вильямс», 2000. — 688 с.
50. Сборник должностных инструкций / составитель Г. С. Гончарова. — Харьков, 1997. — 182 с.
51. Сопко В. В. Облік витрат і калькуляція собівартості продукції у промисловості / В. В. Сопко, О. М. Петрик. — К. : Техніка, 2006. — 112 с.
52. Тарасенко С. И. Организационная модель снижения текущих издержек предприятия / С. И. Тарасенко // Економічний вісник національної гірничої академії України: збірник наукових праць. — Т. 2.— Матеріали міжнар. науково-практ. конф. «Проблеми та перспективи розвитку економіки України в умовах ринкової трансформації». — Дніпропетровськ : РИК НГА України, 1999. — С. 242—245.
53. Тарасенко С. І. Удосконалення механізму формування поточних витрат в промисловості: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.07.01 «Економіка промисловості» / С. І. Тарасенко. — Харк. політехн. ун-т. — Харків, 1999. — 228 с.
54. Типовое положение по планированию, учету и калькулированию себестоимости продукции (работ, услуг) в промышленности // Баланс. — 1996. — № 41.
55. Турило А. М. Управління витратами підприємства : навч. посіб. / А. Турило, Ю. Кравчук. — К. : Центр учбової літератури, 2006. — 120 с.
56. Управление затратами на предприятии : учебник / [В. Г. Лебедев, Т. Г. Дроздова, В. П. Кустарев, А. Н. Ассаул и др.]; под общ. ред. Г. А. Краюхина. — СПб. : Издательский дом «Бизнес-пресса», 2000. — 270 с.

-
57. *Управленческий учет* / Под ред. В. Палия и Р. Вандер Вила. — М. : Инфра-М, 1997. — 480 с.
  58. *Управління витратами : навч. посіб.* / М. Г. Грещак, В. М. Гордієнко, О. С. Коцюба та ін.; за заг. ред. М. Г. Грещака. — К. : КНЕУ, 2008. — 264 с.
  59. *Файоль А.* Общее и промышленное управление / А. Файоль; Пер. на рус. язык Б. В. Бабина-Кореня. — М., 1923. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/5783>
  60. *Фандель Г.* Теорія виробництва і витрат / Г. Фандель; пер. з нім. — К. : Таксон, 2000. — 521 с.
  61. *Филиппова І. Г.* Контролінг як технологія управління організацією : навч. посіб. / І. Г. Филиппова, В. Г. Сумцов, Г. С. Балахнін. — Луганськ : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013. — 240 с.
  62. *Хейне П.* Экономический образ мышления / П. Хейне; пер. с англ. — 2-е изд. — М. : Дело, 1993. — 704 с.
  63. *Хорнгрен Ч.* Управленческий учет / Ч. Хорнгрен, Дж. Фостер, Ш. Датар; пер. с англ. — СПб, 2005. — 1008 с.
  64. *Цал-Цалко Ю. С.* Витрати підприємства / Ю. С. Цал-Цалко. — К. : ЦУЛ, 2002. — 656 с.
  65. *Череп А. В.* Управління витратами суб'єктів господарювання : монографія / А. В. Череп. — Х. : ІНЖЕК, 2007. — 360 с.
  66. *Шим Джей К.* Методы управления стоимостью и анализа затрат / Джей К. Шим, Джоэл Г. Сигел; пер. с англ. — М. : Информационно-издательский дом «Филинь», 1996. — 344 с.
  67. *Яковлев Ю. П.* Контролінг на базі інформаційних технологій / Ю. П. Яковлев. — К. : Центр навчальної літератури, 2006. — 318 с.
  68. *Fayol, Henri.* Administration industrielle et générale / Paris. — Dunod et Pinat. — 1917. — 174 p.
  69. *Urwick L. F.* The manager's span of control // Harvard Business Review. — 1956.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ТАРАСЕНКО Світлана Іванівна

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

Навчальний посібник

Підписано до друку 16.01.2018. Формат 60×84 1/16
Папір друк. Друк — різнограф. Ум.-друк. арк. 17,73.
Тираж — 300. Зам. № 27/18.

Видавець і виготовлювач
Дніпровський державний технічний університет
51918, м. Кам'янське, вул. Дніпробудівська, 2

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавництв серія ДК № 5399
від 26.07.2017 р.